Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра економічної теорії та економічних методів управління

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан економічного факультету

Віталій ДЯЧЕК

“26” квітня 2025 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

“ Сучасна регуляторна політика ”

рівень вищої освіти третій (доктор філософії)

галузь знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини

спеціальність С1 Економіка та міжнародні економічні відносини

освітня програма «Економіка»

спеціалізація _____

вид дисципліни обов’язкова

факультет економічний

2025 / 2026 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою економічного факультету

"26 " серпня 2025 року, протокол № 18

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: д.е.н., проф. Володимир СОБОЛЄВ., проф. кафедри економічної теорії та економічних методів управління,

Програму схвалено на засіданні кафедри економічної теорії та економічних методів управління

Протокол від "26" серпня 2025 року № 2

Завідувач кафедри економічної теорії та економічних методів управління

Андрій ГРИЦЕНКО

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми

«Економіка»

Володимир СОБОЛЄВ

Програму погоджено науково-методичною комісією економічного факультету

Протокол від " 26 "серпня 2025 року протокол № 1

Голова науково-методичної комісії економічного факультету

Дар'я ЗАГОРСЬКА

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Сучасна регуляторна політика» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки докторів філософії зі спеціальності 051-Економіка (ОПП «Економіка»)

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. **Мета** викладання навчальної дисципліни - знайомство студентів з основними поняттями і закономірностями економічної політики, її роль та значимість у розвитку нашої держави, формуванні системного знання необхідності, методологічних основ, методів та інструментів ефективного проведення економічної політики в умовах ринку.

1.2. **Завдання** вивчення дисципліни:

- ознайомлення студентів з основними сучасними економічними концепціями державного регулювання економіки;
- розкриття сутності регуляторної політики;
- виявлення функцій регуляторної політики;
- визначення ролі державного сектора економіки;
- вивчення особливостей регуляторної політики в Україні;
- розкриття наслідків регуляторної політики держави;
- висвітлення заходів регулювання регіонального розвитку і зовнішньоекономічної діяльності;
- формування практичних навичок вирішення соціально-економічних проблем національної економіки;
- знайомство з вітчизняним і зарубіжним досвідом дослідження і управління національною економікою.

1.3. Кількість кредитів - 3

1.4. Загальна кількість годин - 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова / **за вибором**	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	
Семестр	
3 -й	
Лекції	
16 год.	
Практичні, семінарські заняття	
14 год.	
Лабораторні заняття	
год.	
Самостійна робота	
60 год.	
у т. ч. індивідуальні завдання	
20 год.	

1.6. Перелік компетентностей, що формує дана дисципліна.

СК13. Здатність застосовувати науковий підхід до формування та виконання ефективних проєктів у соціально-економічній сфері.

1.7. Перелік результатів навчання, що формує дана дисципліна.

ПРН17.Обирати ефективні методі управління економічною діяльністю, обгрунтовувати пропоновані рішення на основі релевантних даних та наукових і прикладних досліджень.

1.8. Пререквізити: Макроекономіка, Мікроекономіка, Економічна теорія, Міжнародна економіка, Макроекономічна політика, Фінансова економіка.

1. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Вступ до регуляторної політики.
Тема 2. Державно-приватне партнерство в сфері регуляторної діяльності.
Тема 3. Основи аналізу регуляторного впливу.
Тема 4. Регуляторна політика у сфері підприємництва.
Тема 5. Ефективність регуляторної діяльності.
Тема 6. Глобальне економічне регулювання.

Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Вступ до регуляторної політики

Виникнення та сутність держави. Основні функції держави. Еволюція функцій держави. Сфери регуляторної діяльності держави. Регулювання економіки: необхідність, сутність, цілі.

Етапи розвитку регуляторної політики. Особливості сучасного етапу.

Основні принципи регуляторної політики. Рівні державного регулювання: мікро-, мезо-, макро-, глобальний. Національне і наднаціональне регулювання в епоху глобалізації. Обсяги економічного суверенітету у сучасних умовах.

Економічна інтеграція і регуляторна діяльність держави. Межі державного регулювання.

Концепції регуляторної політики. Регуляція та дерегуляція. Доцільність дерегуляції. Неспроможність ринку та неспроможність держави. Теорія політичних ринків. Регуляторна політика і поведінкова економіка.

Тема 2. Державно-приватне партнерство в сфері регуляторної діяльності.

Необхідність, сутність та цілі соціального партнерства. Головні суб'єкти соціального партнерства: держава, роботодавці, робітники. Діалог між владою та громадськістю.

Законодавче унормування регуляторної діяльності держави. Законодавчі ініціативи. Суб'єкти законодавчих ініціатив. Процедури розробки й обговорення регуляторних актів. Механізм громадського обговорення проєктів регуляторних актів. Оцінка доцільності державного втручання. Врахування та відхилення змін до проєктів регуляторних актів. Корупційні ризики при розробці й ухваленні регуляторних актів. Лобізм та його регулювання.

Тема 3. Основи аналізу регуляторного впливу.

Необхідність аналізу регуляторного впливу.

Опис проблеми, яку пропонується вирішити шляхом прийняття регуляторного акту. Визначення можливих альтернатив запропонованому регулюванню. Правила визначення можливих альтернатив запропонованому регулюванню.

Можливі альтернативні регулювання та нерегуляторні механізми.

Правила здійснення аналізу вигод та витрат. Загальна схема аналізу вигод та витрат.

Етапи аналізу. Підготовчий етап. Етап розрахунків. Етап аналізу результатів.

Відстеження результативності регуляторних актів.

Тема 4. Регуляторна політика у сфері підприємництва

Сутність підприємництва. Теорії підприємництва. Підприємництво як об'єкт державного регулювання. Законодавча база регулювання підприємництва. Цивільний та Господарський кодекси.

Ліцензування господарської діяльності. Законодавство про ліцензування.

Роль держави у формуванні підприємницького середовища в Україні.

Державна підтримка розвитку підприємництва.

Антимонопольне регулювання. Конкурентна політика.

Державне регулювання малого бізнесу.

Тема 5. Ефективність регуляторної діяльності

Теорії державного регулювання економіки. Методи державного регулювання економіки. Еволюція форм і методів державного регулювання економіки.

Сутність, етапи розроблення та реалізації соціально-економічної стратегії

Соціально-економічне прогнозування. Державні цільові програми.

Структурна та інвестиційна політика. Структура та структурні зрушення в розвитку економіки. Структурний ефект і його вимірювання.

Державне регулювання структурних зрушень в економіці.

Державне регулювання інвестиційної діяльності. Забезпечення прав приватної власності. Захист інтелектуальної власності.

Науково-технічна та інноваційна політика. Науково-технічний прогрес та економічне зростання. Необхідність і сутність науково-технічної політики. Інновації. Моделі державної інноваційної політики.

Державне регулювання цін та інфляції. Необхідність державного регулювання цін. Цілі і методи державного регулювання цін. Антиінфляційна політика та її ефективність.

Регіональна економічна політика: необхідність, сутність та цілі.

Теорії регіональної політики.

Механізм реалізації регіональної економічної політики держави. Місцеві бюджети як фінансова основа соціально-економічного розвитку регіону

Соціальна політика: необхідність, сутність та цілі

Показники ефективності соціальної політики. Боротьба з бідністю. Регулювання доходів та обсягу споживання благ.

Регулювання ринку праці та зайнятості населення.

Екологічна політика. Необхідність охорони навколишнього природного середовища. Зміст, мета, інструменти державної екологічної політики. Державне екологічне регулювання охорони навколишнього природного середовища.

Тема 6. Глобальне економічне регулювання

Формування системи наднаціонального регулювання економічної діяльності. Регіональні економічні угруповання. Європейський Союз. Україна в міжнародних інтеграційних процесах.

Режими регулювання зовнішньоекономічних зв'язків. Вільна торгівля і протекціонізм. Важелі протекціонізму.

Етапи розвитку наднаціонального регулювання економіки. Суперечності наднаціонального економічного регулювання. Форми і методи наднаціонального регулювання. Ефективність наднаціонального регулювання.

Глобальні інститути економічного регулювання. Світовий банк. МВФ. Україна в системі глобального економічного регулювання.

3. Структура навчальної дисципліни

	Теми дисципліни	Денна форма							Заочна форма				
		Всього, год	В тому числі						Всього, год	В тому числі			
			лек.	Практичні (семінар.)		ІКР	Підсумк. контроль	СРС		Контактні заняття	ІКР	Підсумк. контроль	СРС
1.	Тема 1. Вступ до регуляторної політики.	15	2	2				11					
2.	Тема 2. Державно-приватне партнерство в сфері регуляторної діяльності.	15	2	2				11					
3.	Тема 3. Основи аналізу регуляторного впливу.	15	2	2				11					
4.	Тема 4. Регуляторна політика у сфері підприємництва.	15	2	2				11					
5.	Тема 5. Ефективність регуляторної діяльності.	15	6	4				5					
6.	Тема 6. Глобальне економічне регулювання.	15	2	2				11					
	Всього	90	16	14				60					

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Вступ до регуляторної політики.	2
2	Тема 2. Державно-приватне партнерство в сфері регуляторної діяльності.	2
3	Тема 3. Основи аналізу регуляторного впливу.	2
4	Тема 4. Регуляторна політика у сфері підприємництва.	2
5	Тема 5. Ефективність регуляторної діяльності.	4
6	Тема 6. Глобальне економічне регулювання.	2
	Разом	14

5. Завдання для самостійної роботи

Вид самостійної роботи	Всього годин		Форми контролю
	денне	заочне	
1. Самостійне вивчення окремих тем	40		Усне (письмове) опитування
2. Підготовка рефератів, доповідей на семінари	40		Перевірка рефератів, доповідей, обговорення у групі
3. Підготовка до заліку	8		
Загальний обсяг	88		

6. Індивідуальні завдання

№ з/п	**Види, зміст індивідуального завдання**	Максимальна кількість балів
1.	Есе (реферат) з обраної наукової праці з проблем регуляторної політики	20
2.	Опрацювання рекомендованих джерел для проведення семінарських занять	20
3.	Виконання тестових завдань проміжного контролю	20
	Разом	40

Форми і методи навчання

Окрім проведення лекцій та семінарських занять, передбачено виконання творчих завдань (написання та захист рефератів з питань макроекономічної політики на основі аналізу сучасних наукових праць з проблематики окремих тем.

Методи контролю

У процесі вивчення дисципліни застосовуються 2 форми контролю – поточний та підсумковий.

Поточний контроль здійснюється на семінарських заняттях наступними методами:

- оцінювання вступів на семінарських заняттях (до 20 балів);
- написання та захист есе (рефератів) з питань регуляторної політики (до 20 балів);
- виконання проміжних тестових завдань (до 20 балів)

Підсумковий контроль здійснюється у формі письмового семестрового заліку (40 балів).

9. Схема нарахування балів

	Поточний контроль	Форма контролю	Кількість балів
№	Назва теми		
1	Виступи на семінарах (Теми 1-6)	Оцінка виступу	20
2	Проміжні тести	Оцінка письмової роботи	20

3	Захист есе (реферату)	Оцінка виступу	20
	Разом поточний контроль		60
	Підсумковий контроль	іспит	40
	Разом		100

Критерії оцінювання

Оцінювання знань, умінь та навичок студентів включає ті види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни "Сучасна регуляторна політика" передбачають лекційні, практичні)(семінарські) заняття, самостійну роботу.

Перевірка та оцінювання знань студентів проводиться в наступних формах:

– оцінювання роботи і знань студентів під час практичних занять;

– складання заліку.

Поточне оцінювання знань студентів здійснюється під час проведення практичних занять, і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Об'єктами поточного контролю є:

– активність та результативність роботи студента протягом семестру над вивченням програмного матеріалу дисципліни;

– відвідування занять;

Контроль систематичного виконання самостійної роботи та активності на практичних заняттях проводиться за такими критеріями:

-розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

-ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;

-ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

-уміння поєднувати теорію із практикою при розгляді практичних ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків при виконанні індивідуальних завдань, та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

-оволодіння методами візуалізації із використанням комп'ютерних технологій;

-логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, уміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

Оцінювання знань студента під час виконання завдань для самостійної роботи проводиться за 4-хрівневою шкалою.

Оцінка "відмінно" (9-10 балів) ставиться за умови відповідності виконаного завдання студента або його усної відповіді до всіх зазначених критеріїв. Відсутність тієї чи іншої складової знижує оцінку, відповідно до встановлених критеріїв оцінювання.

При оцінюванні практичних занять увага приділяється також їх якості та самостійності, своєчасності здачі виконаних завдань викладачу (згідно з графіком навчального процесу). Якщо якась із вимог не буде виконана, то оцінка буде знижена.

Проміжний контроль рівня знань передбачає виявлення опанування студентом лекційного матеріалу та вміння застосування його для вирішення практичної ситуації й проводиться у вигляді тестування. При цьому тестове завдання може містити як запитання, що стосуються суто теоретичного матеріалу, так і запитання, спрямовані на вирішення невеличкого практичного завдання.

Поточний контроль (виступи на семінарах, захист есе)*:

Оцінка	Критерії оцінювання

9-10	Виступ повний, обґрунтований, продемонстровано знання, окрім матеріалу підручника, основної та додаткової літератури, наведено аргументацію на користь власної авторської позиції. Студент відповідає на додаткові запитання належним чином
7-8	Тема виступу в цілому розкрита, продемонстровано знання матеріалу підручника та основної літератури, але власна аргументація відсутня, відповіді на додаткові запитання не надані
5-6	Тема виступу в цілому розкрита, але виключно на матеріалах навчальної літератури, без демонстрації вивчення основних та додаткових джерел наукових джерел
0-4	Студент не готовий; або пропустив заняття без поважної причини; або пропустив заняття з поважної причини, але не відпрацював його; або не розкрив питання; або розкрив фрагментарно та безсистемно, без підтвердження знання положень навчальної літератури та не продемонстрував знайомство з джерелами, які мав пропрацювати при підготовці.

*Примітка. Після визначення оцінки поточного контролю набраний бал перераховується для зарахування до загальної 100-бальної оцінки з коефіцієнтом 0,2.

Шкала оцінювання індивідуальних завдань

Кількість балів	Критерії оцінювання
10	Здобувач вищої освіти правильно обирає метод виконання завдання, володіє різнобічними уміннями, навичками та прийомами розв'язання завдань. Завдання виконане без помилок. Звіт містить розгорнуті авторські коментарі.
9	Здобувач вищої освіти правильно застосовує теоретичні знання та положення при виконанні завдання, володіє необхідними уміннями та навичками роботи з джерелами. Виконав завдання з окремими незначними помилками. Текст містить стислі авторські коментарі.
8	Здобувач вищої освіти правильно застосовує теоретичні знання та положення при виконанні завдання, володіє необхідними уміннями та навичками роботи з джерелами. Виконав завдання з окремими незначними помилками. Текст не містить авторських коментарів.
7	Здобувач вищої освіти при виконанні завдання не розкрив окремі ключові аспекти завдання. Недостатньо володіє вміннями та навичками роботи з літературними джерелами, методами виконання дослідження. Робота не містить авторських коментарів.
6	Здобувач вищої освіти при виконанні завдання допустив помилки у виконанні окремих частин роботи. Завдання не містить авторських узагальнень.
5	Здобувач вищої освіти при виконання завдання допустив значну кількість помилок. Тема розкрита поверхнево.
0-4	Здобувач вищої освіти не уміє застосовувати знання при виконанні завдання, не володіє методами дослідження, необхідними для виконання завдання. Не вирішив завдання взагалі або допустив критичні помилки.

Схема нарахування балів

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	Для іспиту
90-100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

10. Рекомендована література

Основна література

1. Державне регулювання економіки: навчальний посібник до виконання практичних занять [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. денної та заочної форм навчання першого бакалаврського рівня вищої освіти спеціальності 051 «Економіка».уклад.: М. В. Шашина.. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023. 50 с.
2. Моделі ідентифікації макроекономічних дисбалансів в Україні : кол. моногр. / за ред. д-ра екон. наук Скрипниченко М.І. ; НАН України, ДУ Інститут економіки та прогнозування НАН України. К., 2015. 544 с.
3. Мельникова О. Державне регулювання економіки: навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти бакалаврського рівня спеціальності 051 «Економіка»: електронне видання. Харків: ХНПУ, 2023. 105 с.
4. Несененко П. П., Артеменко О. А., Патлатой О. Є. Теоретичні основи економічної політики : навчальний посібник. К. : ФОП Гуляєва В. М., 2019. 306 с.
5. Регуляторна політика: Нові можливості. / За ред. К.Ляпіної, Д.Ляпіна і Я.Демченкова. - Київ.: Інститут конкурентного суспільства; 2004. 170 с.
6. Сенишин О. С., Горинь М. О., Кундицький О. О. Державне регулювання економіки : навч. посібник. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2014. 334 с.
7. Шибаєва Н. В., Бабан Т. О. Державне регулювання економіки: Навчальний посібник. Х.: ДБТУ, 2022. 272 с.
8. Hillman Arye L. Public Finance and Public Policy: Responsibilities and Limitations of Government: Second Edition. Cambridge University Press, 2009. 871 p.

Допоміжна література

1. Всесвітній банк, база даних. URL: https://datacatalog.worldbank.org/home
2. Книга фактів ЦРУ. URL: https://www.cia.gov/the-world-factbook/
3. Організація економічного співробітництва та розвитку (офіційний сайт). URL: https://www.oecd.org/
4. Фонд «Спадщина». URL: http://mobility.univ.kiev.ua/?p=288
5. ЮНІДО Україна. URL: https://www.unido.org/who-we-are-unido-worldwide-europe-and-central-asia-offices/ukraine
6. Acemoglu D., Robinson J. A. The Narrow Corridor (2019, Penguin Publishing Group).
7. Acemoglu D., Robinson J. A. Why Nations Fail: The Origins of Power, Prosperity and Poverty (2012, Profile Books).
8. Acemoglu D., Robinson J. A. Economic origins of dictatorship and democracy (2006, CUP).
9. Balcerowicz L. PostCommunist Transition: Some Lessons (2005).

10. Folsom B. W. Jr. New Deal or Raw Deal: How FDR's Economic Legacy Has Damaged America (2008, Threshold Editions)
11. Hirschman A. O., Adelman J., Sen A. The passions and the interests: political arguments for capitalism before its triumph.
12. Hirschman A. O. The passions and the interests: Political arguments for capitalism before its triumph (1977)
13. Hillman A. L. Public Finance and Public Policy: Responsibilities and Limitations of Government. 2nd edition (2009).
14. Human Development Report 2022. URL: http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr2022.pdf
15. Human Development Report 2023. URL: http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr2023.pdf
16. Kidwell D. S. , Blackwell D. W., Whidbee D. A., Sias R. W. Financial Institutions, Markets, and Money (2011, Wiley)
17. KOF Globalisation Index. URL: https://kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html
18. Le Grand J. The Other Invisible Hand: Delivering Public Services through Choice and Competition (2007)
19. Lucas R. E. Jr. Lectures on Economic Growth (2004, Harvard University Press)
20. Maddison A. The World Economy. Volume 1: A Millennial Perspective. Volume 2: Historical Statistics. URL: http://piketty.pse.ens.fr/files/Maddison2001Data.pdf
21. Mulgan G.. The Art of Public Strategy: Mobilizing Power and Knowledge for the Common Good (2009, Oxford University Press, USA).
22. Niskanen W. A., Bös D. The Political Economy of Progressive Taxation (1989, Springer).
23. Niskanen W. A. Reflections of a Political Economist: Selected Articles on Government Policies and Political Processes (2008, Cato Institute).
24. Olson M. The Rise and Decline of Nations: Economic Growth, Stagflation, and Social Rigidities (2022, Yale University Press).
25. Olson M. The Logic of Collective Action. Public Goods and the Theory of Groups (1971, Harvard University Press).
26. Olson M. Power And Prosperity: Outgrowing Communist And Capitalist Dictatorships (2000, Basic Books)
27. Persson&Tabellini. Political Economics: Explaining Economic Policy.
28. Rothbard M. N. Power & market: government and the economy (2006, Ludwig von Mises Institute)
29. Scott J. C. Seeing Like a State: How Certain Schemes to Improve the Human Condition Have Failed (2020, Yale University Press).
30. The Global Competitiveness Report. Special Edition 2020: How Countries are Performing on the Road to Recovery. URL: https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2020
31. Ukrainian economy growth imperatives: monograph/ A. Mazaraki, S. Melnichenko, G. Duginets et al; edited by Anatolii A. Mazaraki Prague: Coretex CZ SE, 2018. 300 p.
32. World Economic Outlook Databases: https://www.imf.org/en/Publications/SPROLLs/world-economic-outlook-databases#sort=%40imfdate%20descending
33. World Investment Report 2023. URL: https://unctad.org/webflyer/world-investment-report-2023

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

Бази даних Всесвітнього банку. URL : data.worldbank.org/

Офіційний сайт Верховної Ради України. Законодавство України. URL: http://www.rada.gov.ua..

Офіційний сайт Державної служби статистики. URL: www.ukrstat.gov.ua.

Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL:: www.kmu.gov.ua.

Офіційний сайт МВФ URL: www.imf.org/external/pubs/.

Офіційний сайт Національного банку України URL: www.bank.gov.ua.

Офіційний сайт Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. URL: http://www.nbuv.gov.ua.

Офіційний сайт Національної парламентської бібліотеки України. URL: http://www.nplu.kiev.ua.

Офіційний сайт Харківської державної наукової бібліотеки ім. Короленка. URL: http://korolenko.kharkov.com.